

Forța majora, banii și rinocerul alb. Sau despre cum și de ce forța majora apara de raspundere și în materia neexecutării obligațiilor de plata a unor sume de bani

Am sesizat în aceasta perioada o serie de opinii, articole, interpretari și în general consultanța juridica la minut vehiculata în media (mai mult sau mai puțin) de specialitate, prin care se acrediteaza din ce în ce mai insistent interpretarea în sensul ca ar exista o prevedere legala care pur și simplu ar împiedeca invocarea forței majore pentru a apara de raspundere în cazul neexecutării obligațiilor pecuniare de plata, pe argumentul ca nu se poate invoca imposibilitatea fortuita de executare a obligațiilor de plata, din rațiuni de forța majora, în cazul bunurilor de gen (respectiv bunuri de larga circulație și disponibilitate, inclusiv în cazul sumelor de bani).

Sigur ca pentru neinițiații în știința dreptului, o astfel de interpretare poate trezi reacții variate – de la un sentiment de fatalitate, injustețe și neadaptare a normei juridice la realitatea sociala pâna la un sentiment de ridicol al situației în care în actualul context (practic o forța majora generalizata, globalizata) tocmai obligațiile de plata a unor sume de bani nu ar beneficia de niciun fel de protecție și ar trebui –pe principiul *unde-i lege nu-i tocmeala* – executate întocmai.

Deontologia anilor de avocatura și o puternica aversiune față de interpretarile superficiale ale textelor de lege (mai ales atunci când risca a se transforma în mituri), ma împing sa aștern aceste rânduri în care voi construi o pledoarie în sens diametral opus. În aceasta opinie separata fac apel la raționamente tehnice, poate chiar abstracte pe alocuri (am susținut mereu ca dreptul este matematica științelor sociale), dar sper ca nu ermetice și nici plictisitoare – voi face loc în pledoaria mea unui rinocer. Alb.

Suspectez ca interpreții zilei au acum brusc revelația Art. 1634 aliniat ultim Cod civil, doar pentru ca textul acestui articol de lege conține un amestec destul de volatil de termeni - *forța majora*, *imposibilitate de executare*, *bunuri de gen*. Sigur ca în aceasta logica, ne putem întreba de ce nu se invoca și restul de 22 de ipostaze în care „forța majora” apare în Codul civil, pentru a da diferite interpretari sferei de aplicabilitate a forței majore.

Rigurozitatea juridica ar trebui sa ne împiedice sa încercam sa explicam, limitam ori extindem efectele unui text cu caracter de norma speciala (vorbit aici de Art. 1351 Cod civil, sediul materiei forței majore) prin raportare la alte texte, unde regasim incidental forța majora, în cu totul alt context.

Altfel, prin extinderi forțate, artificiale, riscam să alunecăm în derapaje periculoase în interpretarea textelor legale și să ajungem la concluzii absurde - mergând pe abordarea adepților teoriei în sensul că Art. 1634 ar exclude obligațiile pecuniare din sfera protecției forței majore, cum am putea să mai explicăm spre exemplu răspunderea hotelierului (doar una din cele 22 de alte ipostaze unde apare forța majora în Codul civil ?

În concret, cum am mai reconcilia spre exemplu Art. 2130 Cod civil, care dispune extrem de concis că hotelierul nu răspunde pentru furtul bunurilor clientului în caz de forța majora (unde „bunuri” include și bani, potrivit Art. 2131), iar Art. 2128 stabilește o răspundere cât se poate de pecuniară, exprimată exclusiv printr-o sumă de bani – de 100 de ori prețul pe zi de cazare.

Dacă forța majora nu ar apăra (și) de răspundere pecuniară (de plata unei sume de bani), de ce ar mai fi fost legiferate aceste diferite trepte de limitare și excludere a răspunderii, cât se poate de monetare: răspundere nelimitată, răspundere limitată la 100 de ori prețul camerei, respectiv lipsa totală a răspunderii (pecuniară, monetară) în caz de forța majora ?

Dincolo de acest exemplu unde Codul civil include expres obligațiile de plată a unor sume de bani în sfera protecției conferite de forța majora, interpretarea pe care o combat mai suferă de un viciu esențial, fundamental, ignorat din păcate de cei care aduc în discuție Art. 1634 în contextul forței majore - o neînțelegere în profunzime a substanței instituțiilor juridice și a mecanismelor în cauză.

Astfel, Art. 1634 Cod civil nu are nimic de-a face cu *apararea de răspundere* (contractuală sau extra-contractuală) pentru *neexecutarea obligațiilor* în caz de forța majora. Art. 1634 reglementează doar unul dintre multiplele moduri de *stingere a obligațiilor* (în speță pentru imposibilitate fortuită de executare). Pe cale de consecință, Art. 1634, care reglementează *stingerea obligațiilor*, nu poate invada sub nicio formă teritoriul Art. 1351, care reglementează cu totul altceva, și anume *răspunderea pentru neexecutarea obligațiilor* în caz de forța majora, adică răspunderea pentru neexecutarea unor obligații pendente, existente, în legătură cu care nu se pune problema stingerii prin imposibilitatea executării.

Mai concret, Art. 1634 reglementează exclusiv situațiile în care *debitorul este liberat*, în sensul că obligația este stinsă, dispare pur și simplu, pentru că, sub imperiul forței majore ori cazului fortuit, dispare obiectul (*de neînlocuit*) al raportului obligațional, în timp ce Art. 1351 are cu totul alt domeniu de reglementare – *înlăturarea răspunderii pentru un prejudiciu* cauzat de neîndeplinirea unei obligații care supraviețuiește inclusiv în caz de forța majora / caz fortuit.

Și mai concret, apelând la puterea exemplului - dacă obligația mea (contractuală sau extra-contractuală, nu are relevanță, dar să spunem contractuală, pentru că majoritatea obligațiilor de plată își au izvorul într-un contract) este să livrez un rinocer alb unei grădini zoologice, mă regăsesc actualmente în următoarea situație – pentru că ultimul rinocer alb, un mascul de 45 de ani pe nume „Sudan”, a trecut în neființă acum 2 ani, din cauză – culmea – unei *infecții* acutizate, pot să invoc (și mi se și aplică în acest caz) Art. 1634 Cod civil – pur și simplu nu mai am, obiectiv, posibilitatea de a-mi executa obligația de a livra un rinocer alb la acest moment, din motive evidente, obiective, de necontestat - obiectul material al obligației nu mai există, specia a dispărut în urma unui caz fortuit - infecție subită acută – obiectul obligației *era* un bun individual, unic, de neînlocuit.

Pe cale de consecință, în această ipoteză pot să invoc cu succes că sunt *liberat* de această obligație, pentru că a devenit imposibil de executat din motive neimputabile debitorului. Colocvial, „am scăpat” de obligație, m-am

liberat, obligația s-a stins într-o modalitate reglementată de Codul civil. Și lucrurile se opresc aici – din moment ce obligația mea s-a stins, am fost liberat ca debitor, creditorul nu mai poate starui în executarea obligației, prin urmare nu se mai poate discuta de *neîndeplinirea* unei obligații stinse și, subsecvent, de vreun *prejudiciu* creat creditorului prin neexecutarea unei obligații considerată stinsă.

În cazul obligațiilor de plată (chirii, cheltuieli cu utilitățile, orice alte obligații pecuniare, dar să ne oprim la exemplul de actualitate al chirișilor), lucrurile stau cu totul diferit, chiar diametral opus – răbdare, aici poate deveni ușor abstract:

Chiriașul nu invocă proprietarului faptul că, din rațiuni de forță majoră, obligația de plată a chiriei a devenit obiectiv imposibilă și că ar trebui să fie efectiv *liberat* de obligația de plată, el nu susține niciun moment că nu mai poate *obiectiv* plăti chiria pentru că, în termeni vulgari „*s-ar fi terminat banii*”, bunuri de gen, deci proprietarul nu are de ce să opună chiriașului atât de vehiculatul Art. 1634 aliniat ultim.

Și exact aici intervine practic ruptura de logică juridică din interpretările pe care le criticăm - chiriașul nu cere să fie liberat de obligația de plată pentru că, urmare a forței majore, obligația de plată ar fi devenit *obiectiv imposibilă*, ci dimpotrivă, chiriașul *admite* că obligația este și rămâne una posibilă de executare, în mod obiectiv, dar indică în mod manifest proprietarului împrejurarea că *nu își va putea îndeplini obligația* (care nu se stinge și de care nu este liberat conform Art. 1634) și invocă, într-un pas subsecvent, că *este aparat*, în virtutea forței majore reglementate de Art. 1351, nu de îndeplinirea obligației în sine, ci *de răspunderea subsecventă pentru neîndeplinirea obligației* (obligație care, din nou, sub imperiul Art. 1634, nu s-a stins).

În concluzie, admitem că forța majoră *nu stinge obligația de plată*, unde plata are ca obiect bunuri de gen, dar forța majoră continuă să apere (în anumite condiții, evident) de *răspunderea pentru neîndeplinirea obligației de plată*. Pe cale de consecință, concluzia nu poate fi decât în sensul că forța majoră (în condițiile în care poate fi valid invocată potrivit legii și contractului) apare indubitabil debitorul inclusiv de răspunderea pentru neîndeplinirea obligației de plată a unor sume de bani.

Aceasta este, consider, cheia în care ar trebui citite, înțelese, interpretate și aplicate prevederile Art. 1351 (și, unde este cazul, ale Art. 1634). Altfel, Art. 1634 nu ar fi fost inclus în Codul civil în cadrul Titlului ce reglementează stingerea *obligațiilor*, ci s-ar fi regăsit alături de Art. 1351 între cauzele exoneratoare de *răspundere* civilă.

Sper că acest exercițiu de argumentare juridică să ajute la evitarea propagării unor opinii bazate pe o regretabilă confuzie între *obligații* și *răspundere* și să conducă la demontarea unui alt mit în curs de edificare pe un eșafodaj șubred - ultimul lucru de care mai avem nevoie în aceste vremuri, deja suficient de tulburi.

[Dan Iliescu](#) este Partener al Grupului TPA, membru independent al Baker Tilly Europe Alliance. El s-a alăturat practicii juridice afiliate TPA România în 2007, a devenit Legal Manager în 2011 și a fost promovat Legal Partner în 2018.

Avocat definitiv, membru activ al Baroului București, Dan a obținut în 2001 diploma de licență în Drept la Facultatea de Drept din cadrul Universității București și are peste 15 ani de experiență profesională, fiind

specializat în litigii, tranzacții imobiliare, fuziuni și achiziții.

De când s-a alăturat TPA, Dan a contribuit în mod constant la consolidarea și dezvoltarea portofoliului de litigii și, împreună cu echipa juridică a TPA, a asistat cu succes și a oferit consultanța unor clienți importanți pe o variată arie de aspecte juridice, în diverse sectoare și industrii, construind colaborări profesionale pe termen lung bazate pe calitate și încredere atât cu clienții, cât și cu colegii.